

Eğitime Giriş

Edit3rler:

Kasım KIROĞLU

Cevat ELMA

13. Baskı

Editörler: Prof. Dr. Kasım KIROĞLU - Prof. Dr. Cevat ELMA

EĞİTİME GİRİŞ

ISBN 978-605-241-262-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Eylül 2009, Ankara

13. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.
Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖNSÖZ

Bir şeyi öğrenmek için başkalarına ihtiyacımız yok. Deneme-yanılma-deneme döngüsünü sürdürerek kendi kendimize de öğrenebiliriz. Bir şeyi daha iyi öğrenmek için başkalarının deneyimlerine, bilgilerine ve yol göstericiliğine muhtacız. Öğretmek ise apayrı bir deneyimdir. Burada, hem kendimize hem de başkalarına muhtacız. Bu anlamda öğretmenlik, hem *öğrenme* hem de *öğretme*dir. Bu dengeyi kurabilen öğretmen, başarılı ve etkili bir öğretmendir. Bir şairin şiire ruh katması, bir heykeltıraşın taşa şekil vererek can katması, bir edebiyatçının duygu denizini anlam yüklü çakıl taşlarıyla dalgalandırması, bir bilim insanının yaptığı buluşlarla çağa damgasını vurmasına benzer şekilde öğretmenler de öğrencileri üzerinde silinmez izler bırakırlar.

Yeniliklere, gelişmelere kapalı, gittikçe körelen ve eskiyen, kendini tekrar edip duran bir öğretmenlik anlayışı, günümüzde geçerliğini yitirmiştir. Sadece birkaç yüzyıl geriye gidildiğinde, bir insanın yaşamı boyunca okuyabileceği yazı miktarı, bugün her birimizin günlük bir gazeteyi elimize alıp okuduğumuz miktarla neredeyse eşdeğerdir. Bilginin katlanarak büyüdüğü böyle bir ortamda kendini sürekli yenilemek, kendi meslek alanındaki gelişmeleri izlemek bir zorunluluk haline alıyor. Ancak günümüz koşullarında, bir bireyin sadece kendi alanıyla ilgili bilgi sahibi olması yeterli değildir.

Bir mesleğin inceliklerini öğrenmek, bireyin o meslekle ilişkili alanlardaki bilgi ve beceri kapasitesinin artırılması ile olanaklıdır. Eğitim bilimi, bilimleşme sürecini yeni yeni tamamlamaya çalışan disiplinler arası bir bilim dalıdır. Olay ve olgulara çok yönlü bakabilmek için farklı alanların (felsefe, sosyoloji, tarih, psikoloji, yönetim, hukuk, ekonomi vb.) birikimlerinden de yararlanmak gerekir. Elinizde tuttuğunuz *Eğitime Giriş* kitabı, bu bütüncül bakış açısını yansıtmayı amaç edinmiştir. Türkiye’de farklı üniversitelerde çalışan 14 öğretim üyesinin emek ve birikimlerini aktardıkları bu kitabın bütün öğretmen adaylarının yararlanabileceği bir kaynak olmasını umuyoruz.

Bir ekip ruhuyla bu kitabın ortaya çıkmasını sağlayan yazarlarımıza ve Pegem Akademi ekibine teşekkür ediyoruz.

Öğretmenlik mesleğini seçen her bir eğitimci adayına yararlı olması dileğiyle...

Prof. Dr. Kasım KIROĞLU - Prof. Dr. Cevat ELMA

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler

Prof. Dr. Kasım KIROĞLU – Prof. Dr. Cevat ELMA

- 1. Bölüm:** Eğitimle İlgili Temel Kavramlar
Prof. Dr. Kasım KIROĞLU, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-5711-9182
- 2. Bölüm:** Eğitimin Tarihsel Temelleri
Doç. Dr. Yüksel GÜNDÜZ, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-4710-8444
- 3. Bölüm:** Eğitimin Felsefi Temelleri
Prof. Dr. Yunus GÜNİNDİ, *Aksaray Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-5192-5466
- 4. Bölüm:** Eğitimin Sosyal ve Kültürel Temelleri
Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-6839-8284
- 5. Bölüm:** Eğitimin Psikolojik Temelleri
Doç. Dr. Yaşar BARUT, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-5027-2536
- 6. Bölüm:** Eğitimin Hukuksal Temelleri
Prof. Dr. Murat Gürkan GÜLCAN, *Gazi Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0003-3032-4383
- 7. Bölüm:** Eğitimin Amaçları ve İşlevleri
Prof. Dr. Salih Paşa MEMİŞOĞLU, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-8258-3822
- 8. Bölüm:** Eğitimin Ekonomik Temelleri
Prof. Dr. Ebru OĞUZ, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-5731-011X
- 9. Bölüm:** Eğitimin Politik Temelleri
Doç. Dr. Fırat Kıyas BİREL, *Dicle Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-7463-9067
- 10. Bölüm:** Eğitim Biliminde Araştırma Yöntemleri
Prof. Dr. Cevat ELMA, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-8943-8727
- 11. Bölüm:** Öğretmenlik Mesleği
Prof. Dr. Süleyman GÖKSOY, *Düzce Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-7151-0863
Dr. Kemal ARICAN, *Düzce Kaynaşlı İlkokulu*
- 12. Bölüm:** 21. Yüzyılda Eğitim Biliminde Yönelimler
Prof. Dr. Türkan ARGON, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-0744-8647
- 13. Bölüm:** Bir Eğitim ve Öğrenme Ortamı Olarak Okul ve Sınıf
Doç. Dr. Yusuf ERGEN, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0003-4313-5354

İÇİNDEKİLER

Önsöz	iii
Bölümler ve Yazarları.....	iv
İçindekiler.....	v

1. BÖLÜM EĞİTİMLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Giriş.....	2
Eğitim.....	2
Davranış.....	4
Yaşantı.....	4
Süreç.....	5
Kültür.....	5
İnformel Eğitim.....	6
Formel Eğitim.....	6
Örgün Eğitim.....	7
Yaygın Eğitim.....	7
Halk Eğitimi.....	7
Hizmet İçi Eğitim.....	8
Eğitim Bilimi.....	9
Öğrenme.....	10
Öğrenme Ürünlerinin Sınıflandırılması.....	11
Öğretme.....	11
Yaşam Boyu Öğrenme.....	12
Eğitim Programı.....	13
Program Geliştirme.....	14
Kaynakça.....	14

2. BÖLÜM EĞİTİMİN TARİHSEL TEMELLERİ

Giriş.....	18
İlk Çağ'da Eğitim.....	18
Sümer Uygarlığı'nda Eğitim.....	18
Mısır Uygarlığı'nda Eğitim.....	19
Hitit Uygarlığı'nda Eğitim.....	20
Hint Uygarlığı'nda Eğitim.....	20
Çin Uygarlığı'nda Eğitim.....	21
Yunan Uygarlığı'nda Eğitim.....	23
Roma Uygarlığı'nda Eğitim.....	26
Eski Türklerde Eğitim.....	27

Orta ağda Eğitim	29
Batı Toplumlarında Eğitim.....	29
Doğu Toplumlarında Eğitim.....	33
Yeni ağda Eğitim.....	36
Batı Toplumlarında Eğitim.....	36
Doğu Toplumlarında Eğitim.....	39
Yakın ağda Eğitim	41
Batı Toplumlarında Eğitim.....	41
Osmanlı Devleti'nde Eğitim	42
Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim	46
Kaynakça.....	51

3. BÖLÜM **EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ**

Giriş.....	54
Felsefe Nedir?	54
Felsefenin Alanları	56
Varlık Felsefesi (Ontoloji)	56
Bilgi Felsefesi (Epistemoloji).....	57
Değerler Felsefesi (Aksiyooloji).....	58
Eğitim Felsefe İlişkisi	60
Eğitim Felsefesi Nedir?	61
Felsefi Akımlar	62
İdealizm	63
Realizm	64
Natüralizm	65
Pragmatizm.....	67
Varoluşçuluk	69
Felsefi Akımların Eğitim zerine Etkisi.....	70
Daimicilik.....	70
İlerlemecilik	72
Esasicilik.....	73
Yeniden Kurmacılık	75
Türk Eğitim Sisteminin Felsefi Temelleri.....	77
Kaynakça.....	83

4. BÖLÜM EĞİTİMİN SOSYAL VE KÜLTÜREL TEMELLERİ

Giriş	86
Toplum.....	86
Toplumbilim (Sosyoloji).....	87
Sosyal ve Kültürel Bir Kurum Olarak Eğitim.....	88
Sosyalleşme, Kültür ve Eğitim	88
Sosyalleşme ve Kültür Nedir?	88
Sosyalleştirmenin Hedefleri.....	90
Sosyal Değişme ve Eğitim	91
Sosyal Kontrol ve Eğitim	94
Sosyal Hareketlilik ve Eğitim	95
Eğitimin Sosyal Hareketlilikteki Rolü	97
Eğitim Kurumlarının İşlevleri	98
Bireysel İşlevleri.....	98
Sosyal ve Kültürel İşlevleri	99
Ekonomik İşlevleri.....	102
Siyasal İşlevleri.....	102
Kaynakça.....	105

5. BÖLÜM EĞİTİMİN PSİKOLOJİK TEMELLERİ

Giriş.....	106
Gelişim Psikolojisi.....	107
Gelişimi Etkileyen Faktörler	107
Gelişimle İlgili Temel Kavramlar	108
Gelişimin Temel/Evrensel İlkeleri.....	109
Fiziksel Gelişim	110
Bilişsel Gelişim	111
Dil Gelişimi	113
Kişilik Gelişimi	114
Ahlâk Gelişimi.....	117
Öğrenme Psikolojisi	118
Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler	118
Öğrenme Kuramları.....	119
Davranışçı Kuramlar	119
Bilişsel Kuramlar	124
Kaynakça	128

6. BÖLÜM EĞİTİMİN HUKUKSAL TEMELLERİ

Giriş.....	130
Hukuk	130
Hukuksal Düzenlemeler Hiyerarşisi	131
Eğitim.....	132
Eğitim Hukuku	133
Anayasa ve Yasalarda Eğitim.....	134
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Eğitim	134
430 Sayılı Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu	136
222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu.....	137
1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu.....	138
2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu	138
Diğer Bazı Kanunlar.....	139
Uluslararası Sözleşmelerde Eğitim	140
İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi	140
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.....	141
Birleşmiş Millet Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	141
BM Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmeleri.....	143
Dünya Eğitim Bakanları Konferansları	143
Avrupa Birliği Kararları	144
Kalkınma Planlarında Eğitim	145
Hükümet Programlarında Eğitim	147
64. Hükümet Programı	147
60. Hükümet Programı	148
59. Hükümet Programı	149
58. Hükümet Programı	150
57. Hükümet Programı	151
55. Hükümet Programı	152
Milli Eğitim Şûraları.....	153
Kaynakça.....	156

7. BÖLÜM EĞİTİMİN AMAÇLARI VE İŞLEVLERİ

Giriş.....	158
Eğitimin Amaçları.....	159
Türk Eğitim Sisteminin Amaçları	161
Genel Amaçlar	162
Özel Amaçlar	163
Eğitimin İşlevleri	165

Eğitimin Toplumsal İşlevi	165
Eğitimin Siyasal İşlevi	167
Eğitimin Ekonomik İşlevi	168
Eğitimin Bireyi Geliştirme İşlevi	169
Türk Eğitim Sisteminin Genel Yapısı	169
Örgün Eğitim	170
Okul Öncesi Eğitim	170
Temel Eğitim	170
Ortaöğretim	171
Yükseköğretim	171
Yaygın Eğitim	172
Türk Eğitim Sisteminin Örgüt ve Yönetim Yapısı	173
Bakanlık Merkez Örgütü	173
Yurtdışı Örgütü	180
Kaynakça	180

8. BÖLÜM EĞİTİMİN EKONOMİK TEMELLERİ

Giriş	184
Ekonomi	184
Eğitim Ekonomisi	185
Eğitim Talebi ve Arzı	189
Eğitim ve Büyüme	191
Eğitim ve Kalkınma	193
Eğitim ve Verimlilik	196
Eğitim Finansmanı	198
Eğitim Maliyeti	200
Eğitim Harcamaları	202
Kaynakça	204

9. BÖLÜM EĞİTİMİN POLİTİK TEMELLERİ

Giriş	208
Politikanın Tanımı ve İşlevi	208
Politikanın Tarihsel Gelişimi	213
Politikanın Eğitime Etkileri	216
Günümüzdeki İdeolojik Eğitim Politikaları	218
Eğitim Politikalarının Saptanmasının ve Uygulanmasının Sonuçları	220
Eğitim Politikalarının Toplumsal ve Bireysel İşlevleri	223
Eğitim Politikalarının Toplumsal İşlevleri	223
Eğitim Politikalarının Bireysel İşlevleri	224

Eğitim Politikalarında Değişim S¼reci	226
AB Eğitim Politikalarına Y¼nelik Akreditasyon alışmaları.....	229
Kaynakça	231

10. B¼L¼M EĞİTİM BİLİMİNDE ARAşTIRMA Y¼NTEMLERİ

Giriş.....	234
Bilim	234
Araştırma.....	235
Araştırma T¼rleri.....	237
Temel ve Uygulamalı Araştırmalar	237
Nicel Araştırma Yaklaşımları.....	237
Nitel Araştırma Yaklaşımları.....	238
Nicel ve Nitel Araştırmaları Bir Arada Kullanan Yaklaşımlar.....	239
Bilimsel Araştırma S¼reci ve Aşamaları	241
Araştırma Problemini Tanımlama	242
Araştırma Soru ve Hipotezlerini Tanımlama	243
Alanyazın Taraması.....	246
¼rneklem Seçimi.....	247
Veri Toplama Araçlarını Geliştirme.....	249
Uygulama.....	252
Verilerin Analizi	253
Raporlaştırma.....	254
Kaynakça.....	256

11. B¼L¼M ¼ĐRETMENLİK MESLEĞİ

Giriş.....	260
¼đretmen Davranışları.....	262
¼đretmenlerin Yeterlik Duygusu ve ¼đrencilere İlişkin Beklentileri	264
Sınıf Disiplini	265
¼đretmenlerin Liderlik Eğilimleri	266
Otoriter ¼đretmen	267
Demokratik ¼đretmen	269
Denetimsiz ¼đretmen.....	271
¼đretmenlerin Bireysel Nitelikleri.....	272
¼đretmenlerin Değerlendirilmesi.....	274
Kaynakça.....	276

12. BÖLÜM

21. YÜZYILDA EĞİTİM BİLİMİNDE YÖNELİMLER

Giriş	280
Değişim ve Eğitim	281
Küreselleşme ve Eğitim	282
Bilgi Toplumu ve Eğitim	283
Eğitim ve Öğretimde Yeni Yaklaşımlar	284
Yapılandırmacılık	285
Aktif Öğrenme	286
Çoklu Zekâ Kuramı	287
Düşünme Biçimleri ve Öğrenme	289
Öğrenme Stilleri ve Öğrenme Stratejileri	293
Problem Çözmeye Dayalı Öğrenme	295
Kuantum Öğrenme	296
Süreç Temelli Öğrenme	297
Proje Tabanlı Öğrenme	298
Beyin Temelli Öğrenme	299
İşbirliğine Dayalı Öğrenme	301
Model Alma Yoluyla Öğrenme	302
Esnek Öğrenme	303
Uzaktan Eğitim	303
E-Öğrenme	305
Bilgisayar Destekli Öğretim	306
Kaynakça	307

13. BÖLÜM

BİR EĞİTİM VE ÖĞRENME ORTAMI OLARAK OKUL VE SINIF

Giriş	312
Bir Eğitim ve Öğrenme Ortamı Olarak “Okul”	312
Etkili Okul	312
Okulun Fiziki Yapısı ve İklimi	314
Okul Yöneticileri	316
Öğretmenler	318
Öğrenciler	319
Veliler	320
Bir Eğitim ve Öğrenme Ortamı Olarak “Sınıf”	320
Sınıfta İletişim ve Etkileşim	323
Öğrencilerle İletişim	323
Velilerle İletişim	325
Sınıfta Öğrenme ve Öğretme Süreci	326
Dersliğin Fiziki Yapısı	327
Kaynakça	328

Eğitimi insanların dokuz düşünceci vardır:
Baktıklarında, berrak görmeyi,
Dinlediklerinde, iyi duymayı,
Görünüşleri bakımından sıcak olmayı,
Davranışlarında saygılı olmayı,
Konuşmalarında doğru olmayı,
İşlerinde ciddi olmayı,
Kuşkuya düştüklerinde, soruları nasıl soracaklarını,
Öfkelendiklerinde, sorunları,
Kazancı gördüklerinde, adaletli düşünürler.

Konfüçyüs (Değişim Kitabı, 39)

1. BÖLÜM

EĞİTİMLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Prof. Dr. Kasım KIROĞLU
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

İçindekiler

<i>Giriş</i>	
<i>Eğitim</i>	
<i>Davranış</i>	
<i>Yaşantı</i>	
<i>Süreç</i>	
<i>Kültür</i>	
<i>İnformel Eğitim</i>	
<i>Formel Eğitim</i>	
<i>Örgün Eğitim</i>	
<i>Yaygın Eğitim</i>	
<i>Halk Eğitimi</i>	
<i>Hizmet İçi Eğitim</i>	
<i>Eğitim Bilimi</i>	
<i>Zorunlu Eğitim</i>	
<i>Öğrenme</i>	
<i>Öğrenme Ürünlerinin Sınıflandırılması</i>	
<i>Öğretme</i>	
<i>Yaşam Boyu Öğrenme</i>	
<i>Eğitim Programı</i>	
<i>Program Geliştirme</i>	
<i>Kaynakça</i>	